

18de VERGADERING. — 10 APRIL 1924.

4. Vaststelling van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1924.

(de Muralt.)

land door de socialisten niet gaarne werd gezien, ja, dat die zelfs strafbaar was gesteld, zeide de heer Cramer, en zoo gaat het altijd met die heeren als een voorbeeld wordt genoemd, dat hun onwelgevallig is: daar is de toestand abnormaal, dat is een heel andere toestand. De heer Stenhuis voegde daarbij bij wijze van interruptie: die wetten, bestemd om spoorwegstakingen in Duitschland te verbieden, zijn gemaakt door de vrienden van den heer de Muralt. Mijnheer de Voorzitter! Ik wist niet, dat Scheidemann en Noske en Ebert ook al vrienden van mij waren en hoezeer ik er prijs op zou stellen President Ebert als Staatshoofd de hand te mogen drukken, wensch ik uit een partij-oogpunt toch niet in zijn gezelschap verzeild te geraken.

In elk geval zijn die stakingswetten, die muilkorfetten, zooals de socialisten ze hier noemen, tot stand gekomen onder persoonlijke goedkeuring en medewerking van den socialistischen President Ebert.

Ik verzoek den Minister met aandrang, te zorgen, dat de propagandisten voor alle die revolutionnaire bewegingen uit Indi worden geweerd of gezet.

De heer van Kol heeft nog gezegd, dat de inlander zoo fijngevoelig en voor rede ten goede vatbaar is en de heer Cramer merkte naïef op, dat de inlander niet voor het communisme van Wijnkoop gevoelde, dus wel voor het socialisme, maar als hij zijn oogen den kost had gegeven in Indië, zooals ik dat gedaan heb, dan zou hij moeten weten, dat de inlander juist gevoelig is voor het communisme.

De heer Cramer interrumpeert nu, dat hij dat heelemaal niet heeft gezegd, maar laat hij dan zijn stenogram er maar eens op nalezen.

De heer Cramer heeft ook nog gesproken over het bloedbad te Tangerang. Ik wist al vooruit hoe hij deze zaak zou bespreken. Hij begon met kalm daarover te praten, maar het einde was natuurlijk, dat al die verzetslieden, al die oproermakers en niet het minst de leider, die ze verzameld had en den baas wou spelen in Indië, brave, ongevaarlijke lieden waren en de bestuursambtenaren en de militairen de onhandige boosdoeners.

Wij hebben precies hetzelfde meegemaakt in de Koedoeszaak en de Garoetzaak. Toen werd in de Tweede Kamer ook aan de bestuursambtenaren verweten, dat zij niet voldoende op de hoogte waren van den gang van zaken en het verzet niet hadden zien aankomen.

Merkwaardig is, dat de geachte afgevaardigde sprak van spionage van zijn radicale concentratie en dat spionage uit den boeze is. Wij hebben geen geheimen, wij doen alles in het openbaar.

Maar in 1918 hebben wij toch de vergissing van den heer Troelstra meegemaakt in de Tweede Kamer, die op een gegeven moment zeide, dat hij ook wel trek had achter de groene tafel te gaan zitten en op het congres te Arnhem en daarna waren er genoeg, die zelfs zeiden, dat, als revolutie kwam, het niet twijfelachtig zou zijn, aan welke zijde zij zouden gaan staan. Het is juist goed, dat er een spionage bestaat, althans in Indië, opdat wij goed weten, wat de heeren in hun schild voeren en niet worden verrast. Wij weten wel, dat het schieten altijd wordt afgekeurd, wanneer het komt van de burgerlijke zijde, van de menschen, die het burgerlijk gezag moeten handhaven. In dit verband zou ik willen herinneren aan hetgeen er gebeurd is met den toenmaligen Franschen Minister, tegenwoordigen President, Millerand. Toen er eens geschoten was op stakers, maakte hij, als socialist, daar veel misbaar over. Toen Millerand zelf Minister was en er een staking uitbrak te Chalon, werden vele arbeiders neergelegd en toen wist die zelfde Millerand dat goed te praten.

Zoo is het ook met den heer Cramer. Hij heeft de quaestie van Tangerang punt voor punt uiteengezet, zoodat ik dacht: als hij daar de leiding had gehad, zou er geen bloedbad zijn ontstaan, zoo precies wist hij, wat er had moeten gebeuren. De verzetslieden zouden braaf de wapens hebben ingeleverd.

Mijnheer de Voorzitter! Ofschon er alle reden is om mij te verweren tegen alles, wat aan mijn adres is gezegd door de heeren van Kol en Cramer, zal ik daarop niet verder ingaan en niet langer de aandacht van de Kamer vragen,

De heer van Kol: Mijnheer de Voorzitter! Er is natuurlijk reden te over om, naar aanleiding van het antwoord van den Minister, heel wat opmerkingen te maken. Ik zal dat echter niet doen. Doch wil alleen verklaren, dat, indien de Minister, in plaats van mondeling hier in de vergadering, dat alles schriftelijk aldus had behandeld in zijn Memorie van Antwoord, de begrotingsdebatten, die voor deze Kamer werkelijk veel te lang waren, met uren en uren hadda kunnen worden bekort. Slechts enkele woorden thans om een misverstand uit den weg te ruimen, dan wel een ontbrekend antwoord te vragen.

Wat de verponding te Deli betreft, het zal dus aan den Gouverneur-Generaal worden overgelaten om te beoordeelen, of deze landbouwconcessies al of niet vallen onder het zakelijk recht. Ik zou alsdan tevens dit willen vragen: geen enkele concessie is geldig of zij moet goedgekeurd zijn door de Regeering, maar, had de Regeering dan niet kunnen voorschrijven, dat die goedkeuring afhankelijk is van het inschrijven in een register?

Ook is er nog een andere uitweg in deze: zou de Regeering niet met een bijzondere wet kunnen komen, waardoor ook deze concessies door een soort verponding worden getroffen en de eigenaren niet langer kunnen glijpen door de mazen der wet? Wanneer er maatregelen noodig waren, die in het belang van de planters zijn, heeft de Regeering altijd vrij draconisch ingegrepen. Bijv. was er in de oorspronkelijke concessies bepaald, dat elke planter, die in het bezit was van een landbouwconcessie, vier bouws per gezin moest beschikbaar laten, om in het onderhoud van elken daarop gevestigden inlander te voorzien. Dat was minder aangenaam voor hen. Deze bepaling was alleen toepasselijk op Sultansonderdanen en was een nuttige maatregel ten bate der bevolking. Maar die maatregel is ter zijde geschoven en dit voorschrift vervallen, door hen te verklaren tot Gouvernementsonderdanen.

Een tweede punt is Nieuw-Guinea. Ik dank den heer van Ketwich Verschuur van harte voor de krachtige wijze, waarop hij mijn woorden heeft onderstreept, alsook hetgeen ik heb gezegd over de vertegenwoordiging van Indië op internationale conferenties.

Wat Nieuw-Guinea betreft, ik zal daarop thans niet meer ingaan. Echter wil ik nog even de aandacht van den Minister vestigen op een bericht, voorkomende in de *Indische Courant* van 4 Maart jl., zoeven ontvangen, waarin wordt gewezen op het in 1924 te Londen met Engeland gesloten tractaat. Indien in een gedeelte van Nieuw-Guinea publiekrechtelijke bevoegdheden aan een of ander concern werden verleend, zou dat kunnen beletten om aan een ander concessie te verleen, dus in strijd zijn met de daarin beloofde handhaving der open deur. Trouwens ik hoop, dat van dit Deutsche plan, in welken vorm dan ook, om de reeds uiteengezette redenen niets zal komen.

Wat die internationale conferenties betreft, heerscht er bij den Minister een misverstand over mijn verzoek, terwijl ik verder twee vragen heb gesteld, welke de Minister geheel en al onbeantwoord heeft gelaten. Het misverstand is nl., dat ik zou hebben gevraagd, of de Regeering niet in staat zou zijn, de quinine op Java goedkoop te maken. Dit was natuurlijk geen eisch van de hygiënische commissie van den Volkenbond. De Minister meende, dat ik doelde op de quinine voor inlandsche bevolking, de volksquinine, zooals hij dat noemt. Ik sprak echter alleen over de handelsquinine, waarvan die commissie in het belang der zieke menschheid daling van den prijs wilde bevorderen. Nu zou het een mooie daad zijn, wanneer de Regeering maatregelen nam om de kina, waarvan Java vrijwel het monopolie heeft, goedkoop te maken en dus ook de quinine op de wereldmarkt tot een lageren prijs deed dalen. Het zou van belang zijn, alsnog het oordeel van den Minister daarover te vernemen.

Gisteren heb ik reeds voldoende toegelicht, dat de internationale Opiumconferenties ten doel hadden de opiumproductie te beperken tot voldoening alleen aan de medische behoefte en dat als doeltreffend middel om het misbruik van

4. Vaststelling van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1924.

(van Kol.)

opium op ruime schaal te beperken, ja feitelijk te beletten. Nu was mijn vraag: hoe zal de houding der Regeering in de volgende vergadering wezen? Zal de Regeering — ik hoop het — alsdan de moreele voordeelen stellen boven haar daartegenover staande geldelijke belangen en alsdan den moed hebben om een schitterend voorbeeld te geven, doordat zij afstand doet van de millioenen, thans door haar uit het heulsap verkregen? Deze zullen echter voor geen gering deel in anderen vorm weer in de schatkist terugkomen. De Minister gaf taal noch teeken.

Een soortgelijk schadelijke invloed heeft ons monopolie van den Gouvernements-coca-aanplant. En daarom vraag ik: is de Indische Regeering bereid dien aanplant te staken ten bate van de menschheid, hetgeen voor haar slechts luttel offers zou medebrengen. Alsdan zou zij krachtig hebben bijgedragen om, uit menschelijke solidariteit, het gebruik van dit bedwelmingsmiddel, vooral in Europa toegepast, zoo sterk mogelijk te doen verminderen.

Wat nu de poenale sanctie betreft, heb ik het antwoord van den Minister betruurd; hij wil ons hier blijkbaar nog steeds den mond snoeren. Het is immers aanhangig, zeide hij, naar aanleiding van een rapport, dat jaren geleden in de Tweede Kamer is verschenen en daarover moogt gij hier niet spreken. Aldus worden wij hier eenvoudig gemulband.

De heer de Muralt heeft zich, evenals ik, aan dat parool al heel weinig gestoord en mij dunkt, dat wij ook volkomen het recht hebben deze quaestie te berde te brengen, dat wij ons oordeel niet behoeven te smooeren en dat het plicht is van de Regeering argument tegenover argument te stellen en ons te weerleggen, wanneer dat mogelijk is. Eergisteren is die sanctie door mij uitvoerig besproken, maar het doet mij genoegen, dat een opmerking van den heer de Muralt mij in de gelegenheid stelt een misverstand, dat in de pers algemeen opgang heeft gedaan, weg te nemen. Naar aanleiding van zijn interruptie: „en als er geen contractkoelies meer zijn, wat dan?“, heb ik gezegd: „stuur er dan slaven heen“. Dat was mijnerzijds natuurlijk ironisch bedoeld, doch dit is ongelukkigerwijze niet tot zijn recht gekomen, en ik wil dit thans even nader toelichten. Ik heb gezegd: de ondernemers zorgen zelf voor grond, voor werktuigen en kapitaal, maar wanneer zij dan arbeiders missen, waarom is het dan Regeeringsplicht daarvoor te zorgen? Ik heb toen gezegd, indien gij dat eischt en consequent in die richting doordenkt, moet gij, wanneer de contract-arbeiders niet vrijwillig komen, hen dwingen, dan moet gij terugkeeren tot de tijden van de Compagnie, toen daarvoor slaven werden genomen. Ik zal het niet meer herhalen, maar wil even den heer de Muralt er op wijzen, wat ook terloops door Cramer is aangevoerd, dat de poenale sanctie wel degelijk een remschoen is, al klinkt het paradoxaal, voor de ontwikkeling van de Buitengewesten. Wat toch is het geval? Elke onderneming daar moet een aantal arbeiders contracteeren, die ze noodig heeft in het drukste van den tijd, daardoor heeft zij den meesten tijd te veel arbeiders; dat is verspilling van loon en van arbeidskracht. Deze arbeiders zijn meestal weinig geschikte werkrachten, vooral die uit Java komen; ze worden niet geschift naar den arbeid, die het meest geschikt voor hen is, daardoor verkrijgt men uit deze arbeidskracht geenszins dat, wat er uit te halen ware. De koelies, onder strafrechterlijk contract er heen gezonden, blijven er slechts tijdelijk, en ze gaan zoo spoedig mogelijk weer weg; zijn in den regel ongehuwd. Ik heb daarbij aangetoond, hoe ze voor hun reëngementen kunstmatig in de schuld gehouden worden, om dat verblijf te verlengen. Doch een normale ontwikkeling van de Buitengewesten kan alleen worden verkregen door een blijvende bevolking, die er gezinnen kan vormen en zich vermenigvuldigen, die in eigen onderhoud kan voorzien en dan tevens in de arbeidsbehoeften der naburige Europeesche ondernemingen.

Wat mij, ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, het diepst in het antwoord van den Minister heeft teleurgesteld, is zijn houding vol onwil, tegenover mijn Nota over de verdeling van de marine uitgaaf en tusschen Nederland en Indië. Ik erken, eergisteren misschien wel eens wat scherp te zijn geweest in mijn woorden, maar dat was een

gevolg van de gloeiende verontwaardiging, die mij bezielde bij het aanschouwen van dergelijk onrechtmatig besteden van Indisch geld, in hoofdzaak door de arme inlanders opgebracht, en wat reeds jarenlang heeft plaats gehad, nauwelijks zonder protest.

Had de Minister toen niet zijnerzijds moeten opspringen van verontwaardiging tegenover zulke scherpe aanklacht, indien onjuist? En, indien juist, had hij dan niet zich moeten verzetten met hand en tand, dat op dergelijke wijze omgesprongen werd met de door de inlanders zoo moeizaam bijeengebrachte belastingpenningen? Wat gebeurt daartegen? De Minister, koudbloedig als altijd, kruipt in zijn schulp, en ik durf wel zeggen: de Minister zit er verlegen mee. Hij heeft mijn Nota gelezen en waarschijnlijk zijn meest bekwame ambtenaren er voor gespannen om een behoorlijk antwoord daarop te geven en te trachten de harde beschuldiging behoorlijk te weerleggen, maar men is daarin niet geslaagd. De Minister verwees toen liever — bij wijze van uitvlucht — naar de toekomstige Vlootwet, maar dan is het reeds te laat. Dit is trouwens geen quaestie van de toekomst, maar het misdrijf is in vollen gang. Jaren en jaren zijn aldus onrechtmatig millioenen aan de Indische schatkist onttrokken. Op deze begrooting wordt, in ronde cijfers, voor de Nederlandsche vloot door Indië betaald 8 millioen. En wat zagen wij enkele dagen geleden gebeuren? Hoofdstuk VI van de Staatsbegrooting komt in de Tweede Kamer in behandeling, er verschijnt een derde Nota van Wijziging, waarbij, in beginsel, eventjes met 21 millioen de begrooting van Marine wordt verhoogd. En dat geschiedde zonder dat er een haan naar kraaide, zonder den Volksraad er in te kennen, zonder eenig advies van een of andere Indische autoriteit, en wordt zoo maar klakkeloos 10½ millioen, de helft daarvan, ten laste van Indië gebracht.

En dat laat men maar stilzwijgend doorgaan. Waar de heer de Muralt mij een Staatsmaniak heeft genoemd, zou ik hem een bezuinigingsmaniak kunnen noemen, die echter zulk een millioenenroof met gekruiste armen laat bedrijven.

Waarom, zoo luidde een vraag in mijn nota, staat, tot zijn schande, een bij dergelijke regeling van de betaling der koloniale defensie ter zee, van alle koloniale Mogendheden der wereld, in deze Nederland, heelemaal alleen? Met welk recht kan men die gelden innen? De Minister zwijgt, en dat acht ik welsprekend, een begin van schuldbesef. Maar ik laat die zaak niet los!

Een kwarteeuw geleden, in 1898, heb ik mij onder het Ministerie-Pierson verzet tegen een Indische leening omdat ik meende, dat Nederland vooraf een groote schuld had te delgen aan Indië, vanwege een millioenenroof uit de Indische schatkist. Zelfs de zoo kalme en bezadigde Minister Pierson, overigens een in vele opzichten vooruitstrevend man, dien ik hoogachtte, protesteerde toenmaals diep verontwaardigd. Ik stond dus toen in de Tweede Kamer geheel alleen, zelfs bij mijn eigen partijgenooten. In de pers werd ik natuurlijk aangevallen en op de hatelijkste wijze behandeld; ik ben daaraan nu gewoon geraakt. Maar een paar jaar later werd die zaak in deze in de Eerste Kamer besproken, en toen zeide een veteraan der koloniale politiek, een man, die zich in de koloniale geschiedenis een eereplaats heeft weten te veroveren, de oud-Minister Fransen van de Putte: „ondanks zijn gepeperde woorden heeft de geachte afgevaardigde uit Enschedé gelijk“: Indië wordt bestolen.

Kort daarna heeft de heer van Deventer in *De Gids*, naar aanleiding van mijn woorden, het bekende artikel geschreven, waarmee hij zich een eerezuil heeft gesticht: „Een Eereschuld“. Toen veranderden de denkbeelden, toen werd van den man, die eerst gansch alleen stond, vrij algemeen erkend, dat hij gelijk had, dat hij het goed recht aan zijn zijde had, en ik durf voorspellen, dat hetzelfde ook in dit geval zal plaats hebben. Want ik heb vertrouwen in het rechtvaardigheidsgevoel van het Nederlandsche volk. Wanneer het Nederlandsche volk in deze beter wordt ingelicht, zal het tegenover het in deze weerlooze Indische volk, eerlijkheid willen betrachten.

Ik zal het hierbij dan ook niet laten, Mijnheer de Voorzitter, maar nu de Minister tot tweemaal toe hardnekkig

4. Vaststelling van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1924. — Interpellatie-aanvraag van Kol.

(van Kol e. a.)

weigerde eenig antwoord dan wel uitsluitel te geven, vraag ik bij deze aan de Kamer verlot, om een interpellatie te mogen richten tot den Minister van Koloniën betreffende de rechtmatigheid van het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche marine.

De Voorzitter: De heer van Kol vraagt verlot, om een interpellatie te mogen richten tot den Minister van Koloniën, betreffende de rechtmatigheid van het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche marine.

Ik stel voor, deze interpellatie-aanvraag van den heer van Kol te doen drukken en ronddeelen, en over het verlot te beslissen op een nader te bepalen dag.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer de Gijselaar: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de vraag willen stellen: is dat nu nodig? Wij gaan hier toch niet een soort Vlootwetdebat houden? Dan kunnen wij wel aan den gang blijven! Ik zie de noodzakelijkheid van deze interpellatie niet in. De aanleiding tot het aanvragen van deze interpellatie staat waarschijnlijk in verband met de Nota van den heer van Kol, waarin wordt gezegd, dat Indië niets moet bijdragen aan zijn eigen vloot, en Nederland kosteloos Indië moet beschermen.

Dat kan nu een heel aardig onderwerp zijn om eens te bespreken in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, maar het gaat mijns inziens niet aan, om na deze toch al langdurige debatten hier weer opnieuw over die zaak te beginnen. Wij zijn niet allemaal in de gelukkige omstandigheid van den heer van Kol, die iedere vergadering kan bijwonen, maar wij moeten woekeren met onzen tijd en hebben andere zeer belangrijke bezigheden. Men zou na ieder debat wel zoo iets aanhangig kunnen maken. Ik acht deze interpellatie dus volstrekt niet noodig. Wanneer hier een nieuwe regeling van de vloot aanhangig werd gemaakt, zou deze bespreking misschien te pas kunnen komen, en desnoods zou de heer van Kol die zaak nog ter sprake kunnen brengen bij de behandeling van de begrooting van Marine.

De Voorzitter: Ik heb den geachten spreker niet willen onderbreken, maar het is inderdaad de bedoeling om, wanneer de interpellatie-aanvraag zal zijn gedrukt en rondgedeeld, de Kamer te laten beslissen of voor het houden der interpellatie verlot moet worden verleend.

De heer de Gijselaar: Mijnheer de Voorzitter! Het blijkt, dat ik u niet goed heb begrepen, en ik kan mij thans met uw denkbeeld vereenigen.

De beraadslaging over de ontwerpen van wet tot vaststelling van de begrooting van Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1924 (4) wordt gesloten en het voorstel van den Voorzitter zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Cramer: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hedenmiddag eenige onaangename oogenblikken moeten doorstaan. In de eerste plaats heb ik een aanval te verduren gehad van den Minister en in de tweede plaats een van den heer de Muralt. Met het oog op uw plan om hedenmiddag gereed te komen met de behandeling van deze begrooting en omdat ik gisteren langen tijd aan het woord ben geweest, zal ik trachten zoo kort mogelijk te zijn en zal ik niet diep op de vele verwijten ingaan. Vooral de heer de Muralt heeft het mij zeer lastig gemaakt om kort te kunnen antwoorden. Deze geachte afgevaardigde heeft mij o. a. verweten, dat ik zou hebben verklaard, dat de bevolking in Indië niets voelde voor het communisme, maar veel meer zou voelen voor onze beginselen.

Ik heb dit niet gezegd, integendeel, ik ben het met den heer de Muralt eens, dat de Indische bevolking veel meer te vinden is voor het communisme, op dit oogenblik ten minste, dan voor onze beginselen. Ik heb alleen gezegd, dat de inlanders, die waren

(Cramer.)

aangesloten bij de Indische Communistische Vereeniging, de P. K. I., geen communisten waren, maar dat zij alleen verbeterde nationalisten waren. Hetzelfde geldt ten aanzien van het verwijt van den heer de Muralt, dat, wat betreft het Tangerangische bloedbad, ik het hier heb voorgesteld alsof die verzetslieden allemaal brave Henderiken waren. Dat heb ik geensdeels gezegd. Moest ik die menschen qualificeeren, ik zou ze hoogstens verdwaasden kunnen noemen. Mijn bedoeling is niet geweest om hier een definitief oordeel over het voorgevallene uit te spreken. Ik heb zelfs het beleid van den bestuursambtenaar van Helsdingen verdedigd tegenover de uitvallen, die hij moest doorstaan van reactionnaire zijde en te kennen gegeven, dat ik zijn beleid tot aan het moment der bloedige ontknooping goedkeurde. Ik heb alleen verklaard, dat ik min of meer dat bloedig slot toeschreef aan het doorzetten der militaire macht om maar een einde aan dat verzet te maken. Ik heb mij zeer voorzichtig over die quaestie uitgelaten.

Ik kom straks nog op den heer de Muralt terug, doch zou thans even den Minister willen beantwoorden, wien het was tegen gevallen, dat ik er niet in geslaagd was hem bij te werken. Dat is nooit mijn bedoeling geweest en ik weet niet of dat mogelijk is. De Minister was ontsteld over het gemis bij mij van feitenkennis en in denzelfden geest sprak ook de heer de Muralt, die meende, dat men zeer voorzichtig moest zijn met hetgeen ik hier ter sprake had gebracht.

Ik tart een ieder aan te toonen met feiten, dat, wat ik gisteren hier te berde heb gebracht, onjuist zou zijn. Geen enkel feit is door mij genoemd, of ik zou het kunnen bewijzen aan de hand van tal van geschriften, enz. En waar berust nu het verwijt van den Minister op?

Hij heeft mij verweten, dat ik met zekere oppervlakkigheid hier over verschillende zaken gesproken heb. Dat verwijt aanvaard ik en dat ligt niet aan mij, maar aan de behandeling der Indische belangen in het algemeen in de Staten-Generaal. Gegeven den tijd, die te onzer beschikking staat, is het uitgesloten om de voor Indië van zoo groot belang zijnde quaesties hier uitvoerig te behandelen. Men kan deze inderdaad slechts als een caleidoscoop ten tooneele voeren, hier en daar de quaesties bespreken en dan verwijzen naar mededeelingen in de couranten en in den Volksraad.

De Minister heeft gezegd, dat ik een zeer lichtvaardig oordeel over de rechterlijke macht had uitgesproken, maar ik heb allerlei feiten genoemd en gezegd, dat ik dit feitenmateriaal nog zou kunnen aanvullen, maar daarvoor den tijd niet had. De Minister heeft echter deze feiten op zich zelf niet weerlegd. Hij trekt uit deze feiten misschien een andere conclusie dan ik, maar deze feiten zijn juist en niet weerlegd.

Naar aanleiding van mijn opmerking over de werkloosheid heeft de Minister gezegd, dat in Indië wel degelijk armenverzorgering bestaat. Ik heb toen den Minister geïnterrupteerd, dat men wel van dergelijke instellingen kan spreken, maar dat zij toch een geheel ander karakter dragen dan de arbusturen, die men in Nederland kent en het in elk geval niet de taak is dezer instellingen om werkloozen en dergelijken te helpen.

Het feit, door mij genoemd en door den Minister in zijn stukken ontkend, dat er ernstige werkloosheid bestond, heeft de Minister niet weersproken en het treft toch, dat een blad als de *Indische Post*, volgens den Katholieken afgevaardigde den heer Feber een zeer reactionnair blad, er zelfs op gewezen heeft, dat de Indische Regeering in gebreke blijft voor de werkloozen te zorgen; het ging hier over de Europeesche werkloozen. Ook dat is niet weerproken.

Thans de opmerkingen, gemaakt over het Martabingstelsel. Daarbij heb ik mij in hooge mate verwonderd over het feit, dat de Minister deze aangelegenheid voorstelde alsof het als het ware een provinciale quaestie van weinig belang betrof. In eerste instantie heb ik reeds gezegd, dat het hier betrof een groot arbeidersbelang voor heel Deli, nauw verband houdend met de poenale sanctie. Dat is toch werkelijk geen provinciaal belang. De Minister heeft mij het verwijt gemaakt, dat ik den indruk had gewekt, alsof ik er niets van wist. Ik heb echter verschillende artikelen, die daarover handelen, hier bij mij en waarvan ik de leden wel gaarne in kennis zou stellen, indien de tijd daartoe niet ontbrak. Dat ik die quaestie niet besproken heb, kwam dus door gebrek aan tijd en niet door gebrek aan kennis.

De tegenwerking van het Binnenlandsch Bestuur ten aanzien